

Asia: VN/813/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi mielenterveyslain (1116/1990) muuttamisesta (tahdon vastaisen lääkehoidon oikeussuojakeinot)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Itä-Suomen aluehallintovirasto, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ja Lapin aluehallintovirasto ovat laatineet asiasta yhteisen lausunnon.

Aluehallintovirastot näkevät myönteisenä, että tahdosta riippumattomassa hoidossa olevien potilaiden oikeusturvaa pyritään parantamaan tahdonvastaisesti annetun säännöllisen lääkehoidon osalta.

Aluehallintovirastojen havaintojen mukaan lääkäri työvoiman saatavuudessa on valtakunnallisesti merkittäviä haasteita psykiatrian eri erikoisaloilla. Aluehallintovirastot toteavat, että luonnoksessa esitetyt muutokset mielenterveyslakiin lisäävät virkavastuulla hoidettavia lääkärin työtehtäviä tahdosta riippumatonta hoitoa toteuttavissa psykiatrian osastoyksiköissä, jolloin ne voivat heikentää edelleen lääkäriresurssien riittävyyttä. Mikäli lääkäriresurssien riittävyydessä on puutteita, voivat lääkärin lisääntyneet työtehtävät heijastua potilaiden hoidon laatuun ja saatavuuteen niitä heikentävästi.

Aluehallintovirastot toteavat, että esityksessä ei oteta kantaa siihen, tuleeko lääkärin päätös tahdonvastaisesti annettavan säännöllisen lääkehoidon tarpeen välttämättömyydestä perustua lääkärin henkilökohtaisesti potilaalle suorittamaan tutkimukseen vai voiko lääkäri luotettavasti varmistua lääkehoidon tarpeesta potilasasiakirjojen tai muiden tietojen perusteella. Mielenterveyslain 22 e §:ssä säädetään, että lääkärin tekemän päätöksen potilaan sitomisesta ja eristämisestä tulee perustua lääkärin itse potilaalle suorittamaan tutkimukseen. Sen sijaan mielenterveyslain 22 b §:n muotoilu ei edellytä, että lääkärin tekemä päätös hoitaa potilaan psyykkistä sairautta vastoin hänen tahtoaan perustuisi lääkärin henkilökohtaisesti potilaalle

suorittamaan tutkimukseen. Ottaen huomioon käsitteillä olevan päätöksen luonne ja kesto, aluehallintovirastot näkevät tarpeelliseksi säädösten täsmentämisen tältä osin.

Aluehallintovirastot toteavat, että esityksessä ei oteta myöskään kantaa siihen, miten tahdonvastaisesti annettavan säännöllisen lääkehoidon ja päätöksen voimassaolon välttämättömyyttä arvioidaan päätöksen tekemisen jälkeen. Asiassa tulee huomioitavaksi, että esityksen mukaan päätös tahdonvastaisesta säännöllisestä lääkityksestä voi olla voimassa jopa useita kuukausia. Varsinkin injektio-lääkityksen kohdalla on riskinä, että potilaan oikeusturva voi heikentyä, mikäli lääkärin tekemä arvio tahdonvastaisesti annettavan lääkityksen välttämättömyydestä tapahtuu nykytilanteeseen verrattuna aiempaa harvemmin voimassa olevasta päätöksestä johtuen. Lisäksi säädöksissä ei oteta kantaa siihen, miten toimitaan tilanteessa, jossa potilas suostuu ottamaan vapaaehtoisesti tarpeelliseksi arvioidun lääkehoidon voimassa olevan päätöksen aikana ja kuinka nopeasti tällaisessa tilanteessa tehty päätös pitää purkaa. Aluehallintovirastot näkevät tarpeelliseksi säädösten täsmentämisen näiltä osin.

Aluehallintovirastot toteavat, että lakimuutoksen voimaantulon ajankohdan valinnassa tulisi huomioida esityksen myötä aiheutuvat muutostarpeet potilastietojärjestelmissä ja näiden muutosten läpiviemiseen tarvittava aika, koska järjestelmien toimimattomuus voi edelleen lisätä päätösten tekemiseen kuluva lääkäriin ja muun henkilökunnan työaika.

Luonnoksessa todetaan, että lomakkeen tietosisältöä ei ole suunniteltu viettävän Kelan hallinnoimaan kansalliseen Kanta-arkistoon. Aluehallintovirastot suosittelevat arvioimaan, mitä mahdollisia vaikutuksia tällä ratkaisulla olisi potilaan oikeusturvan, hoidon ja tiedonsaannin kannalta, ja miten ehdotettu ratkaisu suhteutuu muiden mielenterveyslain mukaisten päätösten tekemisessä käytettyjen lomakkeiden tietosisällön näkymiseen Kanta-arkistossa.

Aluehallintovirastot suosittelevat arvioimaan, onko tarpeen tarkentaa luonnoksessa esitettyä säännöstekstiä pitkävaikutteisten lääkeinjektioiden osalta, jotta asiassa ei syntyisi tulkintaongelmaa siitä, sisältyvätkö kyseiset lääkevalmisteet säännöllisen psykiatrisen lääkehoidon määritelmään vai eivät.

Aluehallintovirastot näkevät tärkeänä, että käsitteillä olevan esityksen lisäksi myös muun itsemääräämisoikeuslainsäädännön uudistamista jatketaan, jotta myös somaattisessa sairaanhoidossa olevien potilaiden perusoikeuksia rajoittavat toimenpiteet tulisivat lainsäätelyn piiriin.

Kaartinen Miia

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirast - Etelä-Suomen aluehallintoviraston,
Lounais-Suomen aluehallintoviraston, Länsi- ja Sisä-Suomen
aluehallintoviraston, Itä-Suomen aluehallintoviraston, Pohjois-Suomen
aluehallintoviraston ja Lapin aluehallintoviraston yhteinen lausunto